Eduskunta
Lakivaliokunta

Lausuntopyyntö HE 47/2025 vp

Asiantuntijalausunto eduskunnan lakivaliokunnalle (47/2025 vp)

Aluksi

Eduskunnan lakivaliokunta on 15.5.2025 pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa koskien hallituksen esitystä 47/2025 vp laiksi rikoslain 11 luvun muuttamisesta.

Esityksen tavoitteena on kriminalisoida vakavien kansainvälisten rikosten kieltäminen, puolustaminen ja vakava vähättely. Tämä muutos on osa Suomen sitoutumista kansainvälisiin ihmisoikeusnormeihin ja pyrkimystä torjua vihapuhetta sekä edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi rikoslain 11 lukuun uusi pykälä, joka koskee holokaustin ja muiden vakavien kansainvälisten rikosten kieltämistä.

Lausunto

Kaikki hallituksen esittämät muutosesitykset perusteluineen ovat selkeitä ja kannatettavia.

Vihapuhe on otettava vakavasti, koska se rajoittaa keskustelua ja voi pahimmillaan johtaa vihamielisiin tekoihin. Kiihottamisrikoksen esitöistä ja oikeuskäytännöstä saadaan hyvin ohjeita ehdotetun rangaistussäännöksen eri tunnusmerkistötekijöiden tulkintaan, joita esityksessä on monilta osin käsitelty. Esityksessä on löydetty tasapainoinen ja perusteltu ratkaisu sananvapauden, joka on turvattu perustuslaissa, ja rangaistavan vihapuheen välillä, ottaen huomioon kansainväliset sopimukset, jotka velvoittavat kriminalisointiin, sekä kotimaisen rikosoikeuden periaatteet, kuten tarkkarajaisuuden vaatimuksen. Säännös mahdollistaa riittävän laajasti poliittisen, tieteellisen, journalistisen ja kansalaiskeskustelun historiallisesti merkittävistä tapahtumista. Täsmällinen ja selkeä kriminalisointi on perusteltu lain soveltamisen ennakoitavuuden ja viranomaistoiminnan yhdenmukaisuuden kannalta. Selkeä kriminalisointi tukee myös ennaltaehkäisevää vaikutusta

On hyvä, että esitetty rikoksen enimmäisrangaistus on muutettu esityksen luonnosvaiheessa olleesta vuodesta kahteen vuoteen vankeutta. Näin olleen säännös on saman tasoinen kiihottamisrikoksen kanssa ja mahdollistaa sekä vapauteen kohdistuvien pakkokeinojen käytön että pakkokeinoja, kuten suunnitelmallista tarkkailua, tietoverkossa tapahtuvaa peitetoimintaa tai peiteltyä tiedonhankintaa.

Vapauteen kohdistuvaien pakkokeinojen käyttö saattaa tulla kyseeseen sananvapausrikosten yhteydessä, jos toiminta on poikkeuksellisen näkyvää, pitkäkestoista ja jatkuu viranomaisten huomautuksista huolimatta. Koska vihapuherikokset tehdään suurimmaksi osaksi netissä niin on usein tarve käyttää pakkokeinolain mukaisia pakkokeinoja esimerkiksi selvittämään anonyymin kirjoittajan henkilöllisyys.

Rangaistavuuden alaa ehdotetaan rajoitettavaksi koskemaan ainoastaan tapahtumia, jotka kansainvälinen tuomioistuin on vahvistanut lainvoimaisella tuomiolla. Tämä on perusteltua, sillä se ehkäisee eri maiden kansallisten tuomioistuinten mahdollisesti ristiriitaisten päätösten tulkintaa ja estää tarpeetonta rajoittamista keskustelussa käynnissä olevista tai vielä epäselvistä maailmantapahtumista.

On myös hyvä, että esityksen perustelujen mukaan tekstin jakaminen, esimerkiksi internetlinkin kautta voisi olla rangaistavaa, vaikka jakaja ei olisi itse kirjoittanut tekstiä, kuitenkin niin, ettei pelkkä positiivinen reagointi ("laikkaaminen" / "tykkääminen") sosiaalisessa mediassa vielä täyttäisi teon tunnusmerkistön. Rangaistavuus edellyttäisi siis sitä, että viesti jaettaisi konkreettisesti eteenpäin.

Hyvänä on pidettävä myös sitä, että ehdotetussa tunnusmerkistössä edellytetään, että teko aiheuttaa vähintään abstraktia vaaraa yleiselle järjestykselle tai yllyttää väkivaltaan tai vihaan. Pelkkä asiattomuuksien huutelu sosiaalisessa mediassa ei täyttäisi tunnusmerkistöä, vaan teolta vaadittaisiin tiettyä vakavuuden astetta, mikä arvioitaisiin viestin sisällön perusteella. Tämä rajaus on tärkeä poliisille, sillä netissä esitetyt jyrkät mielipiteet, etenkin anonyymisti, ovat yleisiä ja usein vähemmän merkittäviä.

Esityksessä on tarkennettu esitysluonnoksessa olleita kirjauksia rikoksen mahdollisesta asianomistajasta. Nyt on selkeästi todettu, ettei säännöksessä tarkoitetulla rikoksella tyypillisesti olisi asianomistajaa, jollei rikosta toteutettaisi tavalla, joka olisi omiaan yllyttämään väkivaltaan tai vihaan määrättyä henkilöä kohtaan. Tämä on tärkeä tarkennus ettei ehdotetun rikoksen yksittäisille teon kohteena olevaan ryhmään kuuluville tai esimerkiksi viestin henkilökohtaisesti vastaanottaneille henkilöille muodostuisi automaattisesti asianomistajan asema, joka laajentaisi rikoksen esitutkintaa kohtuuttomasti ja vaatisi poliisilta suuria resursseja.

Sanna heikinheimo, Poliisijohtaja

Måns Enqvist, Poliisitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 22.05.2025 klo 09:31. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Eduskunnan lakivaliokunta

Tiedoksi

Poliisihallituksen esikunta
Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo
Poliisilakimies Visa Weckström

Poliisihallitus
Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi